

Pridelovalci lokalnih sort semen na ekoloških kmetijah

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Ohranjanje biodiverzitete in tradicije:

**Raznolikost lokalnih sort
semen na ekoloških kmetijah**

LAS projekt sodelovanja Veriga EKO semen delno financira Evropska unija iz sredstev Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP), pristop CLLD – izvajanje lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014–2020.

Za vsebino so odgovorni projektni partnerji operacije Veriga EKO semen.

Organ upravljanja, določen za izvajanje Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020, je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Besedilo:	RAGOR, Razvojna agencija Zgornje Gorenjske EKOSEMENA, Inštitut za ekološke raziskave in trajnostni razvoj
Fotografije:	Tin Šter, arhiv Darje Kürner, Matjaž Tančič
Oblikovanje:	PRINCIP, studio za oblikovanje in spletne rešitve
Tisk:	Belin Grafika d.o.o.
Naklada in datum izdaje:	2000 izvodov, junij 2024
Sofinanciranje:	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP)

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Osnovna dobrina v kmetijstvu je seme. Brez semena ni pridelka. Brez pridelka ni hrane.

Semenarstvo je ena izmed pomembnejših kmetijskih dejavnosti, saj predstavlja temelj uspešne in gospodarne tržne pridelave hrane. Navezuje se tudi na ustvarjanje novih sort, prenos znanja in izobraževanja. Pomembno je okrepiti in zaščititi slovensko semenarstvo, zlasti lokalne in avtohtone sorte, ki so prilagojene na naše pridelovalne razmere in se bodo v prihodnosti tudi lažje prilagodile na spremenljive dejavnike v okolju, hkrati pa so tudi osnova in podlaga za nadaljnji razvoj sort.

Raznolikost rastlin je eden najpomembnejših temeljev za vir hrane za vse ljudi na Zemlji. Omogoča, da se kmetijstvo prilagaja spreminjajočim se okoljskim razmeram in izzivom, rastlinam daje sposobnost, da uspevajo tudi v ekstremnih razmerah, in zagotavlja pestrost okusov ter prehransko varnost. Iz semen, ki so bila pridelana na naravi prijazen način in v ritmu z naravo, lahko pridobimo najkakovostnejšo hrano za človeka in pridelava lastnih semen je skorajda edina pot v prihodnost.

Napočil je čas za spremembo paradigme v kmetijstvu, od kmetijskih sistemov, ki uničujejo naravne ekosisteme, do trajnostnih kmetijskih sistemov, kjer na pridelavo hrane gledamo kot na celoto. Kmetje predstavljajo enega izmed najpomembnejših stebrov v družbi, saj s skrbjo za tla, rastline in živali krepijo skupnost in združujejo ljudi vseh starosti.

Pridružite se nam na potovanju po ekoloških kmetijah naših pridelovalcev, kjer ljubezen do narave in predanost ohranjanju semen ter starih sort rastlin ustvarjata trajnostno prihodnost. Podpirajte lokalne pridelovalce, ki s svojim delom varujejo biotsko raznovrstnost in nam omogočajo uživanje v izjemnih okusih in koristih, ki nam jih ponuja narava.

dr. Maja Kolar, Semenjalnica

Maja Kolar

Ekološka kmetija Porta

Naslov: **Ovsiše 55, 4244 Podnart**

Nosilec kmetije: **Aleš Fister**

Telefon: **041 556 211**

E-pošta: **ekoporta@gmail.com**

Na naši ekološki kmetiji pri obdelavi okoli 15 hektarjev površin uporabljamo različne ekološke, regenerativne, biodinamične in permakulturne ukrepe. Verjamemo v moč žive zemlje, zato skrbimo za čim večjo prisotnost raznovrstnih živih korenin v zemlji. Naša tla so tako polna živih organizmov, ki s svojim življenjskim ciklom skrbijo za nenehno kroženje hranil. To pa je osnova za pridelavo zdravih, kakovostnih rastlin. Na približno 4 hektarih gojimo nekaj vrst žit, ki jih predelamo v kaše, zdrobe in moke ter iz njih spečemo kruh v krušni peči. Na slabem hektarju je naša osrednja dejavnost zelenjadarstvo, a se ukvarjamo tudi z vzrejo živali, v prihodnje pa upamo, da bomo lahko ponudili pridelke tudi iz trajnih nasadov. Trudimo se, da vsak plod naše zemlje odraža najvišjo kakovost in svežino. V okviru naših zmožnosti pridelamo tudi nekaj semen za lastno uporabo.

Za hranilnico semen Semenjalnico pridelujemo visoki fižol 'Kloster', visoki fižol 'Ostrožnik' in paradižnik 'Stanko'.

EKO VISOKI FIŽOL 'Kloster' (*Phaseolus vulgaris L.*)

Stara, do 4 metrov visoka, močno rastoča sorta, ki tvori kratke, do 12 cm dolge zelene stroke. Raste počasi do srednje hitro. Beli cvetovi zacvetijo srednje zgodaj. Velika semena so rjavo-bele barve. Mladi stroki nimajo niti in pergamentne membrane. Ob prehodu semen v voščeno zrelost se strok obarva rumeno. V stroku je 4 do 6 semen. Sorta je zelo občutljiva na zmrzal. Stroke lahko nabiramo tako zelene kot tudi, ko so popolnoma zreli. Sorta je primerna tako za uporabo mladega stročja kot tudi za uporabo svežega in suhega zrnja.

Ekološka kmetija Pr Ažman

Naslov: **Brda 2a, 4240 Radovljica**

Nosilka kmetije: **Jelka Lušina Ažman**

Telefon: **041 441 735**

E-pošta: **jelka.azman@gmail.com**

Na Ekološki kmetiji Pr Ažman se tradicionalno kmetijstvo in ekološki pristop združujeta v popolni harmoniji. Naša kmetija, obdana z gozdom, se razprostira na približno 22 hektarjih, od katerih je 5,3 hektarja namenjenih obdelovalnim površinam.

Smo mešana kmetija, kjer se prepletajo raznolike dejavnosti, od pridelave zelenjave do skrbnega gojenja živine. Govedo, drobnica, kokoši in čebele so pomemben del našega življenja na kmetiji. Zanje skrbimo s spoštovanjem do narave in življenja, saj se zavedamo, da so ključnega pomena za trajnostno kmetovanje. Zavezani smo visokim standardom ekološke pridelave. Zelenjavo gojimo z ljubeznijo in pozornostjo, kar nam omogoča uživanje v svežih in okusnih pridelkih.

Za hranilnico semen Semenjalnico pridelujemo semena graha 'Ambassador', nizkega fižola 'Purple Teepee' in 'Creso', 'Zorin' ter stare sorte paradižnika.

EKO GRAH 'Ambassador' (*Pisum sativum L.*)

Toplotno nezahtevna, odporna in donosna sorta, ki cveti v beli barvi. Tvori številne temnozelenke stroke, srednje hitra zrelost. Doseže 80 cm višine. Grah 'Ambassador' je opremljen z velikimi, tesno napolnjenimi stroki s sladkimi semeni. Seme sejemo precej na gosto, na polnem soncu, v dobro odcedno, a vlažno zemljo. Zagotovimo jim oporo, da se lahko vzpenjajo. Stroke redno pobiramo, da zagotovimo stalen pridelek.

Ekološka kmetija Vegerila

Naslov: **Cesta na Lipce 12, 4248 Lesce**

Nosilec kmetije: **Tilen Praprotnik**

Telefon: **031 416 875**

E-pošta: **vegerila2016@gmail.com**

Ekološka kmetija Vegerila je regenerativna kmetija, kjer kmetijo dojemamo kot ekosistem. V posesti imamo 14 hektarov površin, od tega 10 hektarov travnikov, ki so občasno tudi pašniki. Živali integriramo v trajne nasade, saj se ovce in kokoši pasejo tudi v visokodebelnih sadovnjakih. Le na pol hektara pridelujemo kar 60 različnih vrst zelenjave.

Na kmetiji uporabljamo digitalno tehnologijo, a ne kot nadomestek za človeško pristnost in stik z živalmi, rastlinami in zemljo, vendar za optimizacijo dela, kar nam omogoča hitro odzivanje in prilagajanje na spremembe.

Z našim načinom kmetovanja izboljšujemo biotsko pestrost v kmetijskih ekosistemih in lastnosti tal. Konstruktivno prispevamo k okolju, a obenem upoštevamo ekonomiko kmetije

in vpetost v družbeno dogajanje, zato smo vse kupce za svoje pridelke našli v lokalnem okolju.

Za hranilnico semen Semenjalnico pridelujemo visoki fižol 'Angelček', visoki fižol 'Jeruzalemski', nizki fižol 'Česnjevec' in nizki fižol 'Sanguigno 2'.

EKO VISOKI FIŽOL 'Angelček' (*Phaseolus vulgaris L. var. vulgaris*)

Seme kali od 8 do 10 dni. Stara, visoka, zmerno do bujno rastoča sorta. Rastline cvetijo v beli barvi in dosežejo višino okrog 150–200 cm. Razvijejo od 8 do 10 cm dolge zelene stroke. Zrnje je zelo dekorativno, obarvano belo do rjavo/olivno zelene barve, vedno dvobarvno. Je manjše do srednje velikosti in odličnega bogatega okusa. Rastline so za vzgojo popolnoma nezahtevne. Lahko uporabljamo mlado stročje, ki je brez nitk, in zrnje. Rastline lahko sadimo ob druge rastline, npr. ob koruzo.

Ekološka kmetija Pr Lešnk

Naslov: **Belca 36, 4281 Mojstrana**

Nosilec kmetije: **Luka Šranc**

Telefon: **051 650 909, 031 431 165**

E-pošta: **luka.sranc@gmail.com, urska.sranc@gmail.com**

Starša, ki še vedno aktivno obdelujeta zemljo, sta mi predala ljubezen do kmetovanja, ki jo zdaj nadgrajujem s svojim znanjem in strastjo. Naša ekološka kmetija, ki obsega približno 100 hektarov, je sestavljena iz 57 hektarov gospodarskega gozda in 14 hektarov rodovitnih obdelovalnih površin. Nahaja se na nadmorski višini med 680 in 700 metri.

Zavezani smo trajnostnemu kmetovanju ter vključeni v ukrep dobrobiti živali. Naša kmetija je dom številnim živalim, med katerimi izstopajo krave. Imamo tudi prašiče avtohtone krškopoljske pasme, kokoši nesnice in plemensko kobilo.

Sejemo pšenico in lucerno, sadimo krompir, krmno peso ter pridelujemo ekološko zelenjavo, ki jo s ponosom tudi tržimo. Zadnja leta v kolobar radi vključimo tudi staro sorto medonosne ajde.

Za hranilnico semen Semenjalnico pridelujemo nizki fižol 'Cekinček' in ajdo 'Gorenjska'. Na listo heterogenega semenskega materiala smo vpisali tudi naš fižol 'Šurk'.

EKO NIZKI FIŽOL 'Cekinček' (*Phaseolus vulgaris L. var. nanus*)

Nizki fižol 'Cekinček' je naša lastna sorta, ki smo jo skupaj z Inštitutom Ekosemena vpisali v ohranjevalno sortno listo. Seme kali od 8 do 10 dni. Stara, nizka, robustna sorta. Rastline cvetijo v belo-roza barvi in imajo 8–10 cm dolge temno zelene, močne stroke. Dosežejo višino med 50–60 cm in ne potrebujejo opore. Rastline so za vzgojo nezahtevne. 'Cekinček' je primeren za zrnje, ki je dekorativno, obarvano zlatorjavo. Je manjše velikosti in odličnega sladkastega okusa. Uporaba za tradicionalne jedi s fižolom.

Ekološka kmetija Pr Lenč

Naslov: **Javorniški Rovt 12, 4270 Jesenice**

Nosilec kmetije: **Peter Razinger**

Telefon: **041 608 532**

E-pošta: **peter.razinger@siol.net**

Ekološka kmetija Pr Lenč se nahaja v vasi Javorniški Rovt na pobočju Karavank. Gorska kmetija leži na nadmorski višini 1000 do 1236 m nadmorske višine. Vsa družina vzdržuje in obdeluje 30 hektarov travnikov, pašnikov, njiv in gozda. Na kmetiji imamo krave, ovce, koze, kokoši, race, prašiče in zajce. Živali se poleti pasejo na okoliških travnikih in pašnikih, uživajo na svežem gorskem zraku, zato si upamo trditi, da so naši pridelki še posebej kakovostni in zdravi.

Pridelujemo krompir, različne vrste zelenjave, žita in sadje. Do narave odgovoren način kmetovanja potrjuje ekološki certifikat že od leta 2002. Tudi prej smo kmetovali trajnostno in sonaravno, saj je to del naše tradicije. Mir na obronku gozdov, prelepi razgledi in odlična izhodišča pohodniških poti, vse to je del naše gorske kmetije.

EKO GRAH 'Karina' (*Pisum sativum L.*)

Odlično kaljiva, toplotno nezahtevna, lokalno prilagojena in donosna sorta, ki cveti v beli barvi. Tvori številne temno zelene stroke z 9–10 semeni. Ima srednje hitro zrelost, prvi pridelek se pričakuje 70–80 dni po prvi setvi. Doseže višino 60 cm, zato potrebuje oporo. Najboljši pridelek se pričakuje v srednje težkih tleh, ki so prepustna z vodo. Ne potrebuje dodatnega gnojenja z dušikom. Je sladkastega okusa, zato je okusna zrna najbolje uporabljati kar sveža, saj bodo tako ohranila največ koristnih snovi.

Ekološka kmetija Darja

Naslov: **Mošnje 18e, 4240 Radovljica**

Nosilka kmetije: **Darja Kürner**

Telefon: **040 857 818**

E-pošta: **darjakurner@gmail.com**

Na ekološki kmetiji Darja se v ljubezni do narave in spoštovanju tradicije prepletata pridelava in predelava raznolikih poljščin ter sadja. Kmetija izvira iz stare samooskrbne kmetije Pr Reš, ki smo jo ob prevzemu leta 2012 preoblikovali v ekološko.

Naša posebnost je pridelava starih avtohtonih žit, kot so pira, oves, proso, ajda, lan, konoplja, ječmen, koruza in pšenica. Imamo sadovnjak z jabolki, slivami in orehi. Viške zelenjave ponudimo na lokalnih tržnicah in v vrtcih. Našo pridelavo zaokrožujemo z raznoliko ponudbo mlevskih in škrobnih izdelkov, vključno z moko, otrobi, zdrobom, kosmiči, surovimi olji in maščobami. Prav tako ustvarjamo sadne izdelke, kot so marmelade, sokovi, kis, dišave in začimbe.

Posebno mesto na naši kmetiji zavzemata ajda, ki jo gojimo od nekdaj, ter lan, ki so ga na kmetiji gojili že pred 2. svetovno vojno,

predvsem za vlakna, iz katerih so tkali blago. Ta dva pridelka odražata našo globoko povezanost s tradicijo in naravo.

Za hranilnico semen Semenjalnico pridelujemo visoki fižol 'Blauhilde', motovilec, občasno tudi nizki fižol 'Majdin'.

EKO VISOKI FIŽOL 'Blauhilde' (*Phaseolus vulgaris L. var. vulgaris*)

Zdrava, visoka, močno rastoča sorta. Visoki fižol naredi zelo okusne okrogle temno vijolične stroke, ki se obarvajo v zeleno, ko jih kuhamo. Stroki so dolgi 25–27 cm. Spada med zgodnje sorte. Stroki so mesnati in brez nitk, zato so odlični za stročje. Zrnje je rjave barve. Visoki fižol sadimo k opori, ki je lahko visoka palica – prekla ali mreža. K vsaki opori lahko damo več semen. Včasih so za oporo uporabljali tudi visoko koruzo, npr. trdinko ali visoke sončnice.

Vrt okusov Mateja Reš

Naslov: **Zgornje Gorje 37a, 4247 Zgornje Gorje**

Nosilka kmetije: **Mateja Reš**

Telefon: **031 778 096**

E-pošta: **vrtokusov@gmail.com**

Smo mlada, butična ekološka kmetija Vrt okusov, kjer gojimo jagodičje, zelišča, orehe, leske, drene, črni bezeg, črni trn, šipke, dišeče vrtnice in različno zelenjavo. V prevoznem kokošnjaku redimo kokoši nesnice. Traktorja nimamo, večino dela opravimo ročno. Naša kmetija deluje kot učni poligon za posameznike in skupine vseh generacij in različnih interesov.

Smo samooskrbna kmetija, za potrebe namakanja imamo vrtino, elektriko pridobivamo s sončno elektrarno. Pridelke in številne inovativne izdelke prodajamo restavracijam, na dvorišču, občasno na tržnici, prek spleta in v nekaj trgovinah. Tržimo zeliščne čaje, zeliščno sol, ledeni čaj, zeliščne in sadne sirupe, marmelade, sušeno sadno kašo v lističih, zeliščne in sadne kise, hidrolate, mila in smrekovo mazilo. Z veseljem širimo tudi znanje v obliki kulinaričnih delavnic in vodenih obiskov po kmetiji.

Za hranilnico semen Semenjalnico pridelujemo Ostrožnik, grah za stročje, belo lupino, paradižnik 'Ela', bob 'Videk' in ajdo 'Gorenjska'.

EKO VISOKI FIŽOL 'Ostrožnik' (*Phaseolus vulgaris* L. var. *vulgaris*)

Seme kali od 8 do 10 dni. 'Ostrožnik' je stara sorta visokega fižola, ki je zelo robustna in zdrava. Cveti v beli barvi, oblikuje srednje dolge do dolge ploščate in rahlo okrogle zelene stroke. Primerna je za stročje, stroki so brez nitk, in tudi zrnje. Zrnje je kroglaste oblike, izredno dekorativno, marmorirano, bež barve z odtenki svetlo rjave in okvirno polovica bele barve. Polnega okusa in primerno za raznovrstne fižolove jedi, še posebej za pisane tradicionalne fižolove enolončnice.

Kmetija Pr Kolenc

Naslov: **Poljšica pri Gorjah 57, 4247 Zgornje Gorje**

Nosilec kmetije: **Klemen Kolenc**

Pridelovalka: **Tjaša Peklenk**

Telefon: **040 504 992**

E-pošta: **kmetijaprkolenc@gmail.com**

Naša kmetija je ena večjih konjeniških kmetij v Zgornjih Gorjah in okolici. Smo namreč rejci slovenske pasme konj, lipicancev. Vzrejamo raznolike vrste živali: konje, kokoši, prašiče, koze, ovce, krave, osle. Na kmetiji ponujamo terensko jahanje po Triglavskem narodnem parku, delavnice za vrtce in šole, vožnjo s konjsko vprego, prikaz podkovanja konj, ukvarjamo pa se tudi s pridelavo zelenjave, s katero želimo biti čim bolj samooskrbni. Spoštujemo tradicijo ter stare običaje in smo ena redkih kmetij, kjer še vedno uporabljamo konje v procesu priprave njive in pridelave krompirja. S konji njivo prebranamo in naredimo »grabnce«.

Za hranilnico semen Semenjalnico pridelujemo nizki fižol 'Majdin', grah 'Ambrosia' in nizki fižol 'Marona'.

EKO NIZKI FIŽOL 'Majdin' (*Phaseolus vulgaris* L. var. *nanus*)

Seme kali od 8 do 10 dni. Stara, nizka, robustna sorta. Rastlina začne cveteti v beli barvi, kasneje se cvet prebarva v nežno vijolično barvo. Rastlina razvije 8–10 cm dolge zelene, močne stroke. Doseže višino med 50–60 cm. Strok vsebuje 6–7 semen. Zrnje je dekorativno, obarvano roza rjavo. Je manjše do srednje velikosti ter odličnega sladkastega in bogatega okusa. Rastline so za vzgojo nezahtevne, imajo krajšo vegetacijsko dobo. Uporaba za tradicionalne jedi s fižolom.

Pridelovalci lokalnih sort semen na ekoloških kmetijah

Ohranjanje biodiverzitete in tradicije:

Raznolikost lokalnih sort semen na ekoloških kmetijah

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje